

Åttonde roten, tomt 33

Kvarteret Gamla teatern

Tjugosjätte roten 1637–57v

Hörnet av Torggatans

Fjortonde roten 1657 h–70

västra sida och södra sidan
av Kronhusgatan

Norra delen av 8.33

Avsöndrad från handelsmannen Erik Gustavssons gård: se 8.22s.

Didrik Tack omtalad i krigskontributionslängden i åttonde roten 1675. Var son till *gästgivaren Adolph Tack* (se 5.53). Stadsskulden Hans Larsson vände sig 1.3.1666 i överrätten mot Didrik Tack, som var ”beträdd worden att hafwa tappat uppå twenne söndagar”, Stämdes av Amund Larsson vid KR 16.1.1667 i egenskap av Amunds f.d. husbonde, som förhöll Amund hans tillhöriga avskedspass på grund av försummelse att inkräva skulder efter utkrediterande av öl och vin. Inräknades i resolutionsboken 6.3.1671 bland ”dem som icke här vistas” (gällde bakugnspengar).

Anders Andersson 1657, 1662

(Se 8.38 ang en Bengt Ulfsson sågare eller stadsbåtsman som enl. en anteckning i längderna skulle stå nära Per Svensson vågmästare.)

Per Svensson vågmästare

Som Göteborgs vågmästare under 1600-talet uppräknar Wilhelm Berg i Samlingar till Göteborgs historia (registret sid 47): *Henrik de Wendt* 1639–50, *Johan Wedinghusen* 1651–54, *Peder Svensson* 1656–1680, (dennes måg) *Hans Persson Otrill* 1681, död 1695, *Asmund Liedberg* 1.4.1695.

Per Svensson vågmästare omtalas som bosatt i dåvarande fjortonde roten från ungefär 1657 på hösten till att börja med som åbo på gård 8.33 men 24.1.1676 betalade Per Svensson 3 d smt i huseköpspengar. Det är icke känt av vilken han köpte bostaden. Han var bosatt på två tomter enligt riksarkivets lista över mantal och husägare i Göteborg omkring 1676. Bakugnslängderna och Gustavi tomtöreslängder nämner honom ännu 1679 men änkan 1681. Hans kända äktenskap är två: Han inlade enligt justitiekollegiets protokoll 17.1.1665 sina fem barns avvittning skriftligen efter deras sal moder Elin Pedersdotter ”tillståendes dem tillsammans 300 rdr, lovandes dem god uppfostring, upptuktelse och underhåll”. Den 22.1.1668 gifte han om sig med Margareta Dreijer (begr. i Gustavi 15.1.1720), vars stolrum i domkyrkan (Södra sidan f x 9) den 21.3.1720 övertogs av hennes sondotter *Martin Edenbergs* dotter *Anna Margareta* (se 5.15). På grund av det namn Margareta Dreijer gav sin son kan man anta att hon med intill visshet gränsande sannolikhet var dotter till rådman *Martin Dreijer* (se tomt 4.115, kv. Frimuraren). I mars 1667 var Per Svensson vågmästare fadder hos *Albert Hunter* och 1.9.1672 hos *Cornelius van der Fliet*. Den senare omtalas 1673 som bosatt i gården.

14.10.1664: *Jörgen Voltzer, Lucas Leutkens (Lüttkens)*, tjänare från Hamburg tvistade med Per Svensson angående 37 skeppund stångjärn, som käranden uppfört för 5 rdr och svaranden för 5 1/2 rdr.

Vågmästaren Per Svensson besvarade sig i underrätten 30.5.1666 (den 27.7.1666 i överrätten) över *inspektör Hans Pedersson*. Inspektören hade beskyllt honom för att igenom vägande ha avhänt honom en stor post tobak. Vågmästaren sade sig ändock ha vägt tobaken med den vikt, som på den tiden användes på vågen och hade på tobakssedlarna angivit samma vikt som i sin bok.

Rafwell Persson hade kommit i inspektörens hus och sagt, att inspektören genom felvägning ("förmedelst tobakets vägande") hade skett för när "och hafwer vågemästaren Per Swensson på 100 skeppund gjort inspekt. 25 lisspund (?) till korta". Rafwell Persson hade tillagt, att han genom en sådan underrättelse väl hade förtjänt ett par skor av inspektören. Då hade inspektören gett honom 1 rdr och sagt till honom "Rafwell: om I ingen besked hafwer därom är det bättre att tija". Rafwell hade sagt sig vilja stå för (bestå) det han hade sagt. Rafwell inkallades och tillstod att han för inspektören hade bekänt differensen mellan fitalio (?) och järnvikt att 20 pund järnvikt och 25 pund fitaliovikt var i lika proportion sinsemellan. Tobaken blev ("wardt") vägt ("wågit") på järnvikt, då där "ingen annor wicht för den tiden war".

Resolutionsboken den 7.6.1671: "Uppå vågemästaren Peder Svenssons anhållande om gillesrättighet med hemförarne blev svarat det bemälte gillesbröders Privilegier först skole genomses om det sig utan dheras privilegiers praejudice låter göra, eftersom Magistraten, för hans långliga tienstern och lijndne brandskadas skuld icke var obenägen hans wälfärd att befordra."

1671 den 26 juni: "Samma dag Supplicerade Wågemästaren Pwder Swensson om interesse i hemföringsbåtegillet med en båth à 4 läster stor.

Blev bewiljat 3 juli men för en båth om åtta läster med motivering en att båtekarlarna ej kunne hjälpa alla som behövde snabbt utföra sina poster från stadswågen."

Ett av vågmästaren Per Svenssons barn begravdes i Gustavi 31.7.1678. Ingen uppgift finns om hans egen begravning. Uppgifter om hans avslutade tjänst (och dödsdag) borde finnas i drätselkammarens räkenskaper för 1680–81. Han avlider i varje fall tydligen före den 28.5.1681. Den dagen beviljades nämligen änkan *Margareta Dreijer* begravningshjälp med 50 d smt. Samma dag utsågs *byggningskrivaren Hans Persson (Otrill)* till stadens vågmästare i avlidne Peder Svenssons ställe. Han skulle behålla såväl sin gamla lön för byggningskrivartjänsten.

31.8.1681–dec 1681: Hustru *Margareta Dreijer* begärde värderingsmän till hennes och hennes salman Per Svenssons tvenne tomter och därpå stående hus. Till detta utsågs *Carl Olofsson, Henrik Johansson* och *Albrecht Hunter*. Hon yttrade sig den 12.9.1682 om deras båt i hemförarebåtegillet. Det visade sig enligt uppgift den 28.3.1682 att avlidne vågmästaren Per Svenssons kvarlåtenskap inte räckte till att betala kreditorerna, vilka enligt uppgift den 28.3.1681 var många: *Cecilia v, Lengerken, Lars Hagerman, Peder Torstensson, Torkel Esbjörnsson, David Matzen,*

Olof Svensson Kråtorp, Volrath Tham, Wilhelm Arentz, Lars Åkare,

Fredrik Krantz, Anthonius von Egmont och rådman Jacob von Akern.

Dessa lät därför den 5.2.1685 första resan lagbjuda framlidne vågmästaren Peder Svenssons hörnhus och gård på Torggatan. Detta var väl orsaken till att *Simon Simonssons efterleverska (Anna Catharina Kieser)* i rätten den 20 mars och 3.4.1685 vände sig mot hustru *Margareta Drei-*

jers av vilken hon hyrt gård. Käranden hade hyrt gården på år och dag men kunde inte få bo kvar längre än ett halvt år. Därför begärde hon ett halvt års hyra i restitution.

Margareta Dreijer, änka med ett litet barn att hålla i skola, begärde i mars 1691 (EIIa:7) att magistraten skulle förhjälpas henne till betalning. Hon hade hyrt ut en båt till sal Herr Henrik Arfwedsson m.fl.

Regementskrivare Olof Andersson Klooth omtalas som ombud för vågmästare Per Svenssons änka (se 8.33n) Han var 1683 ägare av halv strömbåt och granne.

I den omkring 1676 sammanställda listan över mantal och husägare, som förvaras på Riksarkivet står han som ”mönsterskrivare” antecknad för en tomt (Erik Gustavssons gård). Han antecknas också i bakugnslängden 1677. Var död 24.7.1683, då värderingsman till hans hus och gård begärdes Förmyndare för hans barn (med Erik Gustavssons dotter Annika) var hans bror *svarvaren Anders Andersson* (se 6.36). Jfr 8.33 med 8.34.

Hans Persson Otrill meddelade i rätten den 19.4.1686 att han den 25 februari för 191 rdr. på offentlig auktion hade inropat sin avlidne svärfader Per Svenssons bakgård, som av svärfadern pantsatts hade till *Johan von Minden* till vilken han själv nu pantsatte den. Det omtalades den 27.4.1686 att Per Svenssons hus skulle säljas på auktion.

Avlidne vågmästaren Peder Svenssons arvingar och mågar *Petter Månsson Billman* (se 1.12) och Hans Otrill uttalade sig den 30.9.1686 ang. 39 daler 7 öre smt som de pro resto hade att fordra för hushyra. Deras hustrur bör vara döttrar i Per Svenssons första barnakull. Petter Månsson Billman var redan i oktober 1665 ”lille tullens arrendator vid Lille Bommen”: då omtalas hans hustru. Kanske var det hon som begravdes i Gustavi den 2.3.1671. Det är okänt om det var hon eller en senare hustru, som var dotter till vågmästaren Per Svensson Petter Månsson var betydligt mer välbeställd än Per Svensson, som i krigskontributionslängden 1675 omtalades betala 3 d smt medan Petter Månsson betalade 14 d smt.

Den 4.10.1686 bestämde rätten att Märten von Lengerkens änka Sara (Pohlman eller) von Lengerkens köpekontrakt med vågmästarens mågar om dennes hus och gård skulle delges dennes många kreditorer. Dessa tillfrågades den 11 oktober om någon ville ge mer för gården än de 425 köpekontraktet stipulerade men ingen utlät sig därom. Gården skulle lagbjudas. Den 25.10.1686 lät hustru Sara von Lengerken lagbjuda hus och gård, som hon köpt av sal vågmästaren Per Svenssons mågar Per Månsson (Billman) och Hans Otrill för 425 rdr.

Tydiligen omintetgjordes hennes köp ty enligt en annan uppgift såldes av vågmästare Per Svenssons arvingar gård i hörnet av Kronhusgatan mellan Jon Olsson Wrångös i söder och Lars Loomans (Löfmans) i väster 1686 till hennes svägerska, (den tidigare hyresgästen i sal vågmästarens gård) Simon Simonsson Schultz (d.ä.: se 8.32) änka Anna Catharina Kieser, fasta 22.1.1700. Men ännu den 30.9.1694 (Gbg EIIa:10) begärde Hans Persson Otrill hushyra av Anna Catharina Kieser, som bott i fordom vågmästaren Peder Svenssons hus.

28.3.1701: Anna Catharina Kiesers förut ograverade hus på hörnet av Kronhusgatan och tvärgatan på västra (bör vara östra) sidan hade tidigare ägts av sal vågmästare Per Svensson. Det pantsattes för 300 d smt lån till Göteborgs Hospital (Gbg AIIb:4).

Den 10.2.1702 uppbjöds gården av

Catharina Limmerhult.

Anna Catharina Kieser var änka efter Henrik von Lengerken d.ä. och hade flera barn, när hon den 4.11.1680 gifte sig med Simon Simonsson Schultz. Dessa hennes barn var *Anna Cecilia*, född 1663, död 1691, gift 23.5.1683 med *Christian Altesleben* i dennes första gifte, den i Stockholm bosatte *Anton Georg*, gift Elisabeth, *Henrik*, *Jürgen och Gustaf*. Hon blev änka på nytt 1682. Detta år begravdes Simon Simonsson den 17 september, 51 år gammal. Den 12.10.1682 konstituerades *Jöns Andersson i Högen* till brandmästare i avlidne Simon Simonssons ställe. Resolutionsboken den 13.11.1682 meddelar att magistraten avslagit hustru Anna Catharina Schultz begäran att slippa inkvartering ”alldenstund hon en lång tid hafwer fri warit, som intet längre tålas kan”. Samma månad den 27 november meddelas, att hon vände sig mot sina styvbarn. På ankans sida uppträdde Oluf Simonsson och Fredrik Krantz. Förmyndare blev utom mågen *Johan Svensson*, *Christian Pettersson* (till dennes hemkomst *Sven Printz*) och *Petter Hasselberg*. Den 4.2.1686 begärde jungfru *Marta Schuder* sitt arv av sin morbroder och förmyndare Simon Simonssons sterbhus. I mars 1686 vände Anna Catharina Kieser sig mot sin styvmåg *Bruno Plander*. Han angavs, när han den 15.11.1685 gifte sig med *Simon Simonssons dotter Magdalena* (döpt 15.11.1668) vara kryddkrämare i Stockholm: kända söner *Johan* och *Bruno Plander*. Den 16.3.1686 framgår att utom Bruno Plander var *Simon Simonsson Schultz den yngre* och *David Andersson* arvingar. Gode män var *Anders Hindriksson*, *Sveno Areel*, Olof Simonsson och *Håkan Ekman*.

Wilhelm Arentz (som gav en så vidlyftig muntlig relation, att han ombads skriva ned den) sade, att han och *Martin Opitz* hade varit förmyndare för avlidne Simon Simonssons barn. Av rådmann *Sveno Areel*, som var sterbhusets kurator, fick de aldrig se något bokslut i sterbhuset, inte heller hade de någonsin fått se dess inventarium, ännu mindre vetat, vilka lösören, som fanns.

Guldarbetaren Petter Schultz hade i brev från Stockholm den 15.4.1705 (Ba:16, 4.3.1705) efterfrågat arv efter sin fader Simon Simonsson Schultz den äldre. Saken gick inte att utreda på grund av avsaknaden av de dokument, som Petters svåger Bruno Plander tog med sig vid sin avresa härifrån och ej återlämnat.

Denne Bruno Plander var så envis och förbittrad på sal rådmann Areel, att han vägrade svara på brev från Göteborgs magistrat. ”Men sedan han (Areel) var avliden kunde arvingarna söka fram det som torde tjäna till deras bästa”.

Men inte heller med sina egna barn kunde Anna Catharina Kieser hålla sams. Den 17 och 28.2.1693 vände hon sig med sina två söner Henrik och Anton Georg von Lengerken mot *Christian Altesleben*. Det talades om, vad som hade funnits vid deras systers (hans hustru Anna Cecilias) död. I ett brev på blandad tyska och svenska (EIIa:16) berättade Anna Catharina Kieser den 30.8.1701 för magistraten, vad hon upplevt hos rådmann Ekman, då hon kom dit för att driva sin sal dotters barns sak. Christian Alteslebens nya hustru hade sagt: ”Så är I alt här före mig, eder uppäterska. I har nog att löpa och ränna”–”Då svarade iagh: är det migh mehr förbudet att gå här för(r) än som i?- Då svarade Herr Rådman: hon har intet warit här för(r) än som nu i denna saken”. Då svarade hon, det skulle hon gjort ”för(r)än som iagh kom i den tomma boden och i nakot huus, der auff fing sie hier auff an mit gifftige, schändliches, schamlose, lästerliche worte um sich und heraus zu werffen” och talade illa om döda personer. Dorothea Krantz vittnade om, hur Christian Altesleben i hennes hus skällt på Anna Catharina Kieser.

Anthoni von Lengerken och hans broder Henrik von Lengerken erhöll den 13.9.1696 av sin mor Anna Catharina Kieser en obligation på 2 275 d smt 8 öre. Före sin död utlöste handelsmannen

Anthoni von Lengerken brodern. Anthonis änka Elisabeth von Lengerken erhöll 4.8.1711 fasta på sin svärmoders Anna Catharina Kiesers gård.

I rådhusrätten 1712 (sid 76 i prot.) besvärade sig Anna Catharina Kieser över den inprotokollering, som Elisabeth von Lengerken hade sökt i hennes hus. Den 22.2.1712 (EIIa:24) klagade Anna Catharina Kieser över att sonens änka utan fog och billighet sökt att i Anna Catharina Kiesers hus fördärva och skada henne. Det berättades samtidigt, att Elisabeth von Lengerken ämnade bege sig till sitt fädernesland.

Samma dag berättades det också att sonen handelsmannen Jürgen von Lengerken av sin moder Anna Catharina Kieser hade begärt en försäkringsskrift, ”eftersom hon för två år sedan är dragen uti min gård för hyra”. Han begärde betalning.

Märkligt nog redovisas gården såväl i skattningslängden 1715 som tomtöreslängden 1720 som tillhörande Anna Catharina Kieser. 1715 värderades Anna Catharina Kiesers tomt till 200, hennes hus till 520 och hennes och den i gården bosatte sonen Jürgen von Lengerkens löseegendom till 150 d smt. löseegendom.

Hustru Anna Catharina Kieser besvärade sig i en supplik i mars 1715 över *rotemästaren Sven Bomstedt*. Han skulle ha överfallit henne med exekution och velat ta kläderna, som hon låg på undan henne. Magistraten ville gärna ta hänsyn till hennes ålderdom, sjukliga tillstånd och oförmögenhet, vad borgerliga onera angick. Men den kunde inte hjälpa henne, när det gällde Konungens och den allmänna skattningskontributionens två procent.

I ett nytt brev till magistraten berättade Anna Catharina Kieser, att hon hade varit Simon Schultz änka i 34 år. Hon hade ingen egendom, ty gården var protokollerad för hennes sonhustru i England. Husgerådet hade hon fått peu à peu sälja ifrån sig under änketiden. Tomtöret borde betalas av den som bebodde gården.

Hon avsände ett nytt brev till magistraten i september samma år (EIIa:27). Hon kallade sig där ”gamble och bedagade qwinna”. Hon sade, att hon på många år inte hade kunnat bruka någon handel eller näringsmedel utan endast litat på sina barns hjälp och underhåll medan de levde. Hus och gård, som hon bebodde, hörde inte henne till. Hushyran räckte bara till gårdens årliga reparation. I ”största fattigdom måste hon crepera”.

Jürgen von Lengerken stod för gården 1717 och Simon Simonssons änkas sterbhus 1725,

I sterbhuset bodde det året (styvdottersonen?) Simon Plander. Den 8.9.1715 behandlade magistraten (EIIa:27). Simon Planders begäran om magistratens hjälp till näringsfrihet. Han klagade över att han hade lidit varjehanda motgångar och olycka sedan han blev borgare i Stockholm. Han ville därför slå sig ned här i Göteborg men stadsfiskalen hade beslagtagit hans ”spetzerier”, då handelsgillet ansåg, att han inte borde få burskap, förrän han hade utstått sina år i Stockholm. Hans hustru Anna Margareta (född Grimm, vigsel i Kristine 3.3.1721) hade redan den 5.3.1723 skriftligen begärt att befrias från sin mans svåra skuld, varför kreditoreorna hade inkallats. Simon Plander, som fick burskap som köpman i Göteborg 1.6.1725 lät den 16.9.1728 uppbjuda ett hus och gård i hörnet till Kronhusgatan och Torggatan beläget mellan hustru Elsa Svarts hus å södra och sal Löfmans arvingar å norra (eg. västra), som han tillhandlat sig av madame Elisabeth von Lengerken för 1 300 d smt den 14.9.1728. Det omtalades dock först senare 27.3.1729, att Simon Plander och hans hustru Anna Margareta Plander skulle köpa madame Elisabeth von Lengerkens hus och gård. De pantsatte gården till *herr Erik Nissen* för lån av 1 000 d smt i plåtar. När fasta erhöles 13.6.1729 var Simon Plander redan död (begr. i Kristine den 11.4.1729, 41 år gammal).

1730 omtalas madame Plander som ägare men vid uppbud av en granntomt 30.6.1732 nämnes ”herr Adolf Suhrs hörnehus”. Familjen var nära allierad med Erik Nissen: i RR omtalas 8.6.1734 Erik Nissens bokhållare Christoffer Suhr. Handelsmannen Adolph Suhr behöll tomten i trettio år och blev också ägare av den Löfmanska granntomten 8.34 i väster men hans ödetomter omtalas 1750–55 i tomtöreslängden. Redan den 11.8.1746 uppsade han sitt burskap, som han erhållit 1731. Sedan han (genom brand) mist sin fasta egendom ville han söka sin hemvist utanför staden. Men den i Hamburg födde Adolph Suhr antecknas i Kristine kyrkbok som avliden 84-årig ”sehr geschwind” och begravdes den 19 dec.1767. Han och hustrun hade varit bosatta på landet, när hon avled 1757 och begravdes vid 70 års ålder 1.3.1757.

I auktionsprotokollet omtalas den 30 och 31.7.1754 att avlidne *stadsmäklaren Christoffer Suhrs* omyndiga barns förmyndare och *handelsmannen Sven Fredrik Svensson* å sin hustru Madame *Elsa Suhrs* vägnar hade begärt auktion å Suhrs kvarlåtenskap.

Den 9.11.1761 kunde pistolsmeden Sebastian Johan Roll första gången uppbjuda en i hörnet av Kronhus- och Torggatorna emellan skepparen Peter Hagelbergs tomt (8.33) å södra och Bagaren Hindrik Skarins å västra sidan belägen ödetomt, som han köpt av handelsmannen Adolph Suhr den 4.11.1761 för 500 d smt.

Pistolsmeden Sebastian Johan Roll var född i Sahl. Hennegau 1719, avled 1764 och begravdes den 17 februari detta år. Efterlämnade 2 176 d smt därav hus och gård väster i Haga 680 d smt, samt denna tomt på Kronhus- och Torggatu hörnet, såld på auktion 4.5.1764 för 557 daler.

Gift 1/ Emerentia Nyman, död i juli 1758. Ägde vid bou efter henne 30.1.1759 1 686 d smt därav ½ hus med tomt till gatan på Vallgatan, mellan vagnmakare Breda och hovslagare Bolin (kopparslagare Roth ägde baktomten) 600 daler.

2/ 2.12.1759 med Maria Drapp döpt 13.11.1737, död 1775 och begr. 6.9, dotter av *tapetmakare Christian Drapp och Maria Catarina Ruback* (Berg II:9–10, 146).

Efter Sebastian Rolls död såldes änkan madame Maria Trapps ödetomt i hörnet av Torg- och Kronhusgatorna, värderad 500 d smt på auktion 4.5.1764 för 557 daler. Ägare blev handlanden och kyparen Ingemar Holm. Kallas 1765–69 kyparen Ingemar Holms ödetomt.

15.3.1773 bou efter handl. Ingemar Holm som drunknade 29.10.1771 under sillfångsten. Efterlämnade hus och tomt till hamnen mellan Kronhus- och Sillgatorna (ej denna tomt) 4 500 d smt.

Gift med Catarina Carlsson, född 1.3.1741, död 8.4.1826, var 1788 omgift med Georg Printz (Berg II:5–6, 158).

1770 tillhörde ödetomten waterschouten Schallin. 1775 hade den övertagits av grannen i söder skepparen Nils Knape. Bokhållaren Cornelius Scharin var innehavare 1785. Åren därefter nämner tomtöreslängden högaren Berndt Söderströms bodar (1786–90).

1800–1807 var stadsfältskären (stadskirurgen) Anders Bruhn ägare av tomten.

Södra delen av 8.33

Gården tycks tidigt ha ägts av *Erik Gustavsson.*, I mantalslängderna för rote 26 från 1644 med 3 el 2 mantal. Gift 1/ 27.2.1648 med *Susanna Plüss* (se 10.16 1648) syster till *Christian Plüss*. Hon avvittrades 10.2.1657 (enligt 22.6.1674 Gbg stadsarkiv LII:1, oplacerade handlingar). Erik Gustavsson avled före 23.10.1673, då änkan *Bengta Eriksdotter* begärde värderingsmän till tomten. Hon begravdes D 9.8.1690.

Vid underrätten den 30.8.1665 klagade Erik Gustavsson skriftligen över *Anders Björnsson Wenbo*, som "oskyldeligen" hade överfallit honom i *Frantz von Ackern* hus och som det syntes på honom hade slagit honom blå och blodig. Enligt Anders Björnsson hade Erik förtörnat honom "med onyttig mund" och sagt "Din hunsvott och tallrecke-sleckare du willst draga allt bryggeriet till Dig allena igenom den skrift du till herrarna Commissarierne burit haver: deruppå hade Anders slagit Erik Gustavsson en örfil och sedan stött honom med en dragen kniv op livet etc." (1 mars s.å.)

Anders Andersson, som var fattig och medellös, förskonades den 31.5.1671 för straff för att han av våda "sönderskjutit Erik Gustavssons syn och öga".

Den 11.5.1674 vände sig Erik Gustavssons änka Bengta Eriksdotter genom sin bror Nils Eriksson mot Christian Plüss (fullmäktig Bengt Hylthenius) angående de barnpenningar Erik Gustavsson utfäst till hennes styvdöttrar *Catharina och Annika Eriksdöttrar*.

Erik Gustavssons broder *Anders Gustavsson* berättade den 18.6.1674 att den tiden hans broder friade till hustru Bengta, så sade Erik till honom, att han hade avvitttrat sina barn och att deras penningar stod hos deras morbroder karduanberedare Christian Plüss (död 5.4.1677) "Men sedan den häftiga eldsvådan, som staden och deras hus och gårdar Anno 1669 den 10 maj övergick så kommo de till tals sins emellan och beklagade varandras tillstånd, då bland annat sade han Anders till sin broder Erik Gustavsson, du har gott, som har medel att tillgå, som står hos Christian Plüss, då svarade Erik. jag har sannerligen inga medel hos Plüss, dhe penningarne hos honom stode äre alt sin kos. Barneoengarna stodo hos Erik själv i den brunna gården."

Den 3.2.1679 begärde Bengta Eriksdotter genom sin broder och talesman *Nils Eriksson* att rätten ville straffa hennes vederparter *Jacob Danielsson*, Christian Plüss sterbhus och *Olof Andersson Kloot* för den mened hon ansåg dem ha begått och därigenom berövat henne 424 rdr. Bengta och Nils varnades se sig väl före för den risk och hasard de kunde löpa om de icke kunde bevisa mened. När fallet togs upp den 25.4.1679 hävdades, att saken borde uppskjutas till dess Jacob Danielssons svåger Olof Kloot kom från Malmö. Det framkom den 15 maj, att Bengta Eriksdotter ansåg, att hennes styvdotter Catharina Eriksdotter borde redovisa en post penningar, som avlidne Christian Plüss, hennes tvenne styvdöttrar och deras män, när arvskiftet efter hennes man och deras fader Anno 1674 upprättades, hade förtigit och undandolt. Christian Plüss hade för rätten edligen förklarat sig inte ha dessa pengar under händer men sedermera efter den tiden betalt en stor del därav till Jacob Danielsson och hans hustru, vilket Bengta Eriksdotter ville bevisa med deras kvittens. Enligt rätten var saken avdömd den 22.6.1674.

I bakugnslängden står 1674 *Jacob Danielsson*, häradsskrivare. Var måg och arvtagare till Erik Gustavsson. Var länge sängliggande. Begr. Chr 28.9.1712 vid 72 års ålder. Hans första hustru *Catharina Eriksdotter* avled 16.11.1675 (begr. 21, 11. s.å.) 25 1/4 år gammal. Gift 2/ 24.7.1681 med *Anna Christiansdotter Plüss*, begr. Chr 25.11.1710. 1681 sålde Jacob Danielsson gården på Torggatan "mellan Anders Mörk i söder och Petter Svenssons arvingar i norr" för 350 rdr till löjtnant *Hans Röhling*, uppbud 6.10.1681. Se 10.16 och 10.17.

Regementsskrivare Olof Andersson Klooth omtalas som ombud för vågmästare Per Svenssons änka (se 8.33n). Han var 1683 ägare av halv strömbåt och granne.

I den omkring 1676 sammanställda listan över mantal och husägare, som förvaras på Riksarkivet.) står han som "mönsterskrivare" antecknad för en tomt (Erik Gustavssons gård) Han antecknas också i bakugnslängden 1677. Var död 24.7.1683, då värderingsman till hans hus och gård

begärdes förmyndare för hans barn (med Erik Gustavssons dotter Annika) var hans bror *svarvaren Anders Andersson* (se 6.36) Jfr 8.33 med 8.34.

1686 hade gården övertagits av *skeppare Jon Olufsson Wrångö* (burskap 11.3.1697). Hans hustru, den i domböckerna ofta uppträdande *Elsa Andersdotter Svart*, hade till kämnärsrätten den 17.6.1696 stämts av *soldaten Gilius Åkerberg* för ”både reala och verbala injurier”. Elsa Svart försvarade sig med den alltför stora inkvartering hon var belagd med. Hon hade inte mer än inalles tre rum eller stugor och trots detta hade hon en mönsterskrivare i den ena stugan och därtill en soldat med barn och denna soldat Gilius och hans hustru, vilka ville tvinga sig in i hennes egen stuga, som hon förmenade sig böra ha för sig själv. Hon klagade över att denna Gilius överfallit henne med otidigheter.

Korpralen Anders Stålhammar berättade, att när han tillika med soldaten Åkerberg på aftonen kom till kvarteret hos hustru Elsa fann de, att hustru Elsa under det de varit ute hade kastat munderingen, som förr hängde i stugan, i ett brygghus, varöver soldaten Gilius Åkerberg knotade, ”då språng hustru Elsa på Gilius och slog honom med en kafle stugan runt omkring, varpå Anders Stålhammar sade till henne, ‘Mohr Mohr, intet så’, hon svarade ‘det gier iag tusende dieflar om’ och språng på soldaten igen”. Soldaten skyddade sig då med händerna, Stålhammar hörde också, att hustru Elsa skällde honom Gilius för hundsvott och skälm. *Soldaten Anders German* kom om kvällen uti sitt kvarter hos denna hustru, såg henne ha kaveln i handen och hörde henne kalla Gilius hundsfott och klutare. Elsa Svart fick böta 12 mark för två okvädingsord och 6 mark för kavelslaget, dvs 18 mark, dessutom rätttegångsexpenser 16 öre smt.

Hennes inkvartering var ånyo på tapeten i ett brev hon sände till magistraten den 7 juli samma år 1696 (EIIa:12): Hon berättade sig ha fått 2 soldater på halsen. Den ene hade hon erbjudit att ligga i köket hos den andre soldaten men han begärde i stället den stugan för sig och sin hustru, som hon själv bodde i. Det var svårt att ge inkvarteringarna alla husen eftersom hon inte ägde mer än tre hus, det vill säga stuga, köket och nattstuga. I nattstugan bodde nu en mönsterskrivare i baron och överste Fägerskölds kompani, som hade hand om Kungl. Maj:ts pengar, varför han ville vara ensam i sitt hus. Hon hade erbjudit soldaterna 12 öre smt om månaden, om de ville förse sig själva med hus. En av soldaterna överföll henne dagligen med skällande. När man öppnat husrum åt soldaten ”vill han varda alldeles husbonde”.

Som inneboende hade Jon Olsson Wrångö 1705 *skepparen Olof Thorsson* (Tobiesson?). Boupp-teckning efter Jon Olsson Wrångö företogs 4.7.1717, då han angavs äga hus och tomt på Torggatan mellan handlaren Jürgen von Lengerken i norr och brännvinsbrännaren Jockum Gercken i söder. Han tycks dock ha avlidit flera år tidigare. Hans hustru Elsa Andersdotter Svart står hela tiden 1710–1754 som ägare i tomtöreslängden. Hon klagade i brev (EIIa:25, 10.4.1713) över båtsmans- och kontributionspengarna, som hon ville bli befriad från. Hennes sal käre man hade med flere brev blivit forcerad att själv personligen i sin ålderdom inträda i Kungl. Maj:ts tjänst i marschen till huvudflottans besättning åt Karlskrona och till hennes och barnens avsaknad mist livet. Den 22.7.1712 (EIIa:24) klagade Elsa Svart över den inkvartering hon måste dragas med trots att hennes man dött i Kungl. Maj:ts tjänst. Den gångna julen hade hon i inkvartering tilldelats en fältväbel av överste Bildsteins regemente, vilken med hustru och barn fått säng och annat i egna husrum. Hon klagade också över sin granne skeppar Jockum Gercken och hans hustru som på allt sätt sökte betaga henne den lilla näring, som hon hade brukat i 20 års tid och hennes föräldrar före henne, nämligen att sälja ett stop öl till en god vän inomhus. Hon hade kunnat bränna till husbehov och därigenom i goda vänners tjänst kunnat skaffa födan till några småkreatur, vilket hon angivit och föracciserat. Hon ville ha tillstånd att till sin och de sinas konservering i hen-

nes mans frånvaro omolestrerat bruka denna lilla hantering, som ej det ringaste betog eller för-olämpade Joakim Gercken i hans många inkomster eller någon annan. Vid kämnärsrätten den 20.2 1714 omtalas den våldsamma visitation, som brännvinsbränneriämbetet (ålderman Erik Rubbo) hade företagit hos Elsa Svart, livligt beskrivet i hennes klagobrev. Därigenom hade hustru Elsa Svart ånyo anledning att (EIIa:26 8.3.1714) vända sig mot sin närmaste granne Joakim Gercken ”och andra brännvinsbrännare, som hade försökt visitera hennes hus”. Han skulle bittida och sent observera vad som förlöpte i hennes hus och om en droppe varmt vatten spilldes utom husknuten. Joakim Gercken klagade över, vad hon från sitt privet lät utflyta i rännstenen, och att hon därmed förorsakade en sådan stank, att han måste fly ur sitt hus, vilket hon, när hon hört där-om ”med glam och nöje visat sig vara hennes plaisir”. Hon kallade sig ”en fattig änka, vars sahl man blev död, så han i Kungl. Maj:ts och fäderneslandets tjänst som en sjöman vart oppbodad”. Hon klagade också över stötande och slag samt sönderrivna kläder. Det sades i rätten om henne att hon var en ”ursinnig människa, som slog och rev Samuel Bornander, kastade hans peruk i elden, hotade med en klädkavel slå honom och flere huvudet sönder”.

1715 års skattningslängd värderar Joen Olssons Enkas tomt till 200 hennes hus till 400 och hennes löseegendom till 300 d smt.

Utom änkan nämns som arvtagare efter skepparen Jon Olufsson Wrangö i bouppteckningen 1717 tre döttrar eller deras efterlevande: *Christina* (bouppteckning 1713) gift med *skomakare Nils Ek* (hans första gifte), *Anna Catharina*, död före 1736, gift med *handl. Jöns Muhr*, död 19.3.1758, i hans första gifte samt *Maria Margareta*, död före 1742 och gift med *handlanden Hans Forsström* (Berg II:11–12 sid?). Den 9.12.1742 (Ba:48b) hade Elsa Svart på egna och sina barnbarns vägnar stämt Hans Forsström för att det testamente skulle upphävas, som han visat och som han erhållit av hennes sal dotter Maria Greta Wrangö.

Elsa Svart skrev testamenten daterade 20.3.1740 och 17.6 (12?). 174? testamenterade Elsa Swart sin gård på Torggatan till sina dotterdöttrar (Jöns Muhrs döttrar) *Christina Elisabeth*, *Anna Greta* och *Sara Muhr* och hennes man *Petter Hagelberg* mot det att den som övertog gården, allenast på egen bekostnad, skulle föda, sköta och försörja henne till hennes död, därefter ombesörja hennes begravning samt mot att de ersatte medarvingarna med ett belopp i ett som allt, som vid en arvförering 24.11.1753 sattes till sammanlagt 600 d smt. Vidare skulle den som övertog gården, vilket blev Hagelberg, betala all Elsa Svarts skuld, vilken enligt bouppteckningen 5.11.1754 uppgick till 1646 d 25 öre smt. Gården, som var nybyggd efter 1746 års brand men till större delen oinredd, värderades till 1 000 d smt. Den 14.4.1755 lät skepparen Peter Hagelberg första gången uppbjuda gården emellan änkan Maria Thorssons gård å södra och Adolph Suhrs obebyggda tomt å norra sidan belägna hus och gård, som för detta tillhört dess hustru Sara Muhrs avlidna mormoder Elsa Svart, Uppenbarligen har fastigheten utsatts för en ny brand, ty 1760 talar tomtöreslängden om skeppar Petter Hagelbergs ödetomt. 1770 var Sara Muhr änka men 1775 hade hon gift om sig med *skeppare Nils Knape*, som anges äga ödetomten.

Murmästaren Fredrik August Rex (el Rexius, född 1721, burskap 9.3.1753 död 16.2.1800) lät första gången 10.3.1777 uppbjuda två i hörnet av Torg- och Kronhusgatorna (under dåvarande nummer 37 och 38) belägna ödetomter mellan änkan madame Scarins å västra och avskedade rustmästaren J. Hööks tomt å södra sidan, som kofferdiskepparen Nils Knape och hans hustru Sara Muhr 5.3.1777 sålt till mästare Rex för 176 rdr specie och 32 skill. 30-penning 5 rdr 42 skill. Fredrik August Rex blev sedermera stadsbyggmästare.

Gift 18.6.1754 m. Christina Eleonora Breide, född 1731, död 6.6.1761 (bou 17.1.1780) dotter av källaremästare Daniel Breide, född 1685, död 1739, och Adelheid Cöster, född 1696, död 1769 (Berg II:9–10, 125).

F. A. Rex pantsatte i obligation 20.9.1776 tvenne sig tillhöriga ödetomter belägna på hörnet av Torg- och Kronhusgatorna mellan bagaren Skarins ödetomt å östra och avskedade rustmästaren Jöns Hök å södra sidan till N. Sahlgren, A. C. och P. Alströmer för lån av 166 rdr 32 s. specie. Han ägde 1780 två tomter på Torggatan och ett litet hus av gråsten 566:32 rdr specie.

1786 hade dessa tomter övertagits av *salteribetjanten Jacob Borgström*.

Hökaren och krögaren *Mårten Westerman* står som ägare 1790–1807.

Senare uppbud av 8.33

aktuarie Gustaf Bask	19.1.1824
spiskvarteridkare Petter Pettersson	14.11.1825